

<https://doi.org/10.52449/1857-4114.2020.35-1.11>

CZU: 796.01:615.2

ASPECTE PEDAGOGICE ȘI ORGANIZAȚIONALE ALE LUPTEI CU DOPAJUL ÎN SPORT

Triboi Vasile¹, ORCID: 0000-0001-6562-340X

Nastas Natalia², ORCID: 0000-0001-5555-1705

^{1,2}Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat. Această lucrare vizează problema consumului de steroizi interziși, utilizați de către unii sportivi pentru a-și spori performanțele. Au fost analizate cadrul legal din Republica Moldova și documentele normative internaționale (AMAD), care definesc rolul măsurilor antidoping, programele de informare și educare a tinerei generații de sportivi. Au fost determinate aspectele pedagogice și organizatorice ale procesului de combatere a dopajului în sport. Au fost, de asemenea, relevate unele activități antidoping, recomandate spre aplicare în sistemul de educație fizică și sport al copiilor, precum și cele pentru tineretul din învățământul superior de educație fizică și sport.

Cuvinte-cheie: farmacologie, încărcătură, antidoping, steroizi, anabolice, recuperare, descalificare, sancțiuni, program de stat.

Introducere

O problemă importantă și foarte actuală a sportului atât în țara noastră, cât și pe arena mondială este consumul neautorizat de droguri și lupta împotriva lor.

Conform deciziilor luate de Agenția Mondială Antidoping (AMAD), de Comitetul Internațional Olimpic (CIO), de Comitetul Național Olimpic și Sportiv al Republicii Moldova (CNOS), potrivit legislației Republicii Moldova, este strict interzisă folosirea substanțelor anabolice de către sportivi. Aceștia recurg însă la diferite metode de utilizare a preparatelor farmacologice în scopul îmbunătățirii nivelului de pregătire fizică, a rezistenței, a capacității de muncă, iar „contaminarea” cu acest viciu continuă să afecteze noi și noi genuri de sport. Creșterea intensității competiționale, volumul sporit al efortului sistematic îi aduc pe sportivi la limita posibilităților fizice. Ca rezultat, sportivii ambițioși, de multe ori, caută surse de energie suplimentară. Și această sursă de energie, spre marea nostru regret, este dopajul. Utilizarea

sistematică a preparatelor anabolice conduce la o pierdere a rezultatelor stabile, și, drept consecință, la creșterea dozei necesare. Specialiștii remarcă, pe bună dreptate, că acest viciu s-a răspândit în întreaga lume [3, 6, 22, 23].

În acest context, s-a creat o situație alarmantă în sportul de performanță, fapt care a condus la formarea unor structuri abilitate să lupte împotriva dopajului.

Aceste organizații sunt: Agenția Mondială Antidoping (AMAD), Organizația Regională Antidoping (RADO) în Europa de Est, Agenția Națională Antidoping (ANA). Funcția lor este de a dezvolta un control antidoping, și anume de a verifica dacă este constatată utilizarea de către sportivi a drogurilor ilicite și a preparatelor farmacologice. Din păcate, industria sportului a început să coopereze în mod activ cu instituțiile științifice de investigare în ce privește dopajul [9, 10, 11, 12, 13, 22, 23].

Scopul cercetării: a demonstra, pe baza analizei teoretice, oportunitatea îmbunătățirii

legislației antidoping în Republica Moldova, în vederea combaterii consumului de substanțe interzise în sport.

Metodele și organizarea cercetării

Dopajul n-a fost o descoperire a secolului al XX-lea. Recurgerea la medicamente stimulatorii a început simultan cu desfășurarea competițiilor și a continuat odată cu dezvoltarea sportului în general. O mare dorință de a învinge adversarul cu orice preț, chiar cu prețul propriei lor sănătăți – aceasta este esența naturii umane. Drept consecință, sportivi ce practică diferite genuri de sport administrează preparate farmacologice, care sporesc eficiența organismului.

Termenul „doping“, își are originea în limba engleză, în care are sensul „drogare“. Aproximativ în anii 20 ai secolului trecut, cocaina și heroina au fost primele substanțe dopante utilizate de sportivi, care au avut consecințe grave, deoarece nu erau interzise prin lege. Utilizarea substanțelor dopante sau, mai bine-zis, a drogurilor în sport, care provoacă un efect de scurtă durată, a fost atestată încă din secolul al XIX-lea [4, 5, 7, 14-21].

Controlul asupra dopajului în sport a apărut în anul 1968 la Jocurile Olimpice din Mexic. La Jocurile Olimpice din Sydney (2000), sportivii participanți la competiții au depus, pentru prima dată, jurământul cu privire la renunțarea la substanțele dopante.

Jacques Rogge, fostul președinte al CIO, a apreciat sceptic perspectivele rezolvării problemei privind dopajul în sport. El credea că problema dopajului în sport este imposibil de rezolvat, menționând că dopingul este o formă a criminalității în sport de care societatea nu poate scăpa. În acest sens, întotdeauna, va fi necesar a perfecționa sistemul de control asupra dopajului.

Legislația obligă structurile internaționale și naționale să îmbunătățească lupta cu dopajul și să înăsprească măsurile de combatere a acestui fenomen vicios.

Comisia medicală a CIO a identificat o serie de stimulente interzise. Această listă este

actualizată în mod constant și completată cu cele mai noi medicamente, iar utilizarea lor aduce la descalificarea imediată. Pedepsa durează câțiva ani, iar în unele cazuri, sportivii pot fi descalificați pentru toată viața. Din păcate, victoria asupra acestui flagel pare a fi departe [1, 2, 7, 8, 11, 14, 22].

În trecut, controalele asupra utilizării substanțelor dopante se efectuau doar la competițiile internaționale și naționale. La aceste competiții, erau supuși controlului doar sportivii de înaltă calificare, de cele mai multe ori, doar campionii și premianții. Astăzi, controlul este efectuat la diferite etape de pregătire a sportivilor.

Lupta împotriva utilizării de către sportivi a preparatelor farmacologice interzise nu este efectuată de organe abilitate ale statului, ci de organizații cu statut nonguvernamental.

La 16 noiembrie 1989, la Strasbourg, membrii Consiliului Europei și alte state au semnat Convenția nr. 135 împotriva dopajului. Aceasta este o măsură necesară, deoarece folosirea substanțelor dopante afectează grav starea de sănătate a sportivilor și sportul în general [2, 19, 20, 21, 22].

Un eveniment important legat de lupta împotriva dopajului a fost adoptarea de către Conferința generală a UNESCO, în cadrul sesiunii a 33-a din Paris, la 19 octombrie 2005, a Convenției internaționale împotriva dopajului în sport [11]. Țările semnatare ale acestei convenții au scopul de a proteja sănătatea, starea morală și fizică a sportivilor. Acest acord, de o importanță majoră, conține următoarele măsuri influente:

- autoritățile naționale sunt obligate să ajusteze legislația țării, care limitează disponibilitatea de dopaj, transportarea, depozitarea, importarea, distribuirea și vânzarea, precum și utilizarea dopajului în sport;
- statele se obligă să creeze pe teritoriul lor un control riguros asupra utilizării dopajului, înființând laboratoare antidoping, care vor fi înzestrate cu specialiști de înaltă calificare. Aceste laboratoare vor pune în aplicare

programe și metode de cercetare, care vor demonstra în mod obiectiv influența negativă a substanțelor farmacologice interzise asupra organismului uman;

- aplicarea sancțiunilor, cu ulterioara descalificare temporară a sportivilor dopați, a managerilor, a antrenorilor, medicilor, fizioterapeuților și a altor persoane complice la încălcări ale regulilor antidoping ale AMAD;

- agențiile naționale vor informa anual toate structurile sportive din țările lor cu privire la listele preparatelor farmacologice interzise de AMAD;

- anual AMAD, prin sursele de informare în masă, va publica listele preparatelor farmacologice interzise.

Pentru a rezolva această problemă, ANA a formulat un șir de obiective de bază:

- elaborarea și realizarea, în limitele competenței, a programelor și planurilor naționale de acțiuni în prevenirea și combaterea la nivel național a fenomenului de dopaj; încurajarea practicării unui sport curat în vederea protejării sănătății sportivilor și respectării principiului de fair-play în sport;

- promovarea și susținerea cercetărilor cu privire la fenomenul dopajului în sport;

- colaborarea cu organele centrale de specialitate ale administrației publice, ale Comitetului Național Olimpic și Sportiv și ale structurilor sportive în ceea ce privește elaborarea și promovarea programelor și planurilor ce țin de domeniu;

- gestionarea, elaborarea și aprobarea finanțării, precum și exercitarea controlului asupra folosirii mijloacelor bănești pentru realizarea programelor anuale ce țin de domeniul de activitate a agenției;

- organizarea și coordonarea implementării politicilor în domeniile de competență, asigurând aplicarea uniformă a legislației naționale și internaționale în domeniile vizate;

- sprijinirea cercetărilor științifice în domeniul prevenirii și combaterii fenomenului de dopaj în sport;

- asigurarea colaborării internaționale în domeniul prevenirii și combaterii dopajului în sport, prin încheierea și executarea acordurilor și a tratatelor internaționale din domeniu;

- organizarea și desfășurarea, în conformitate cu legislația în vigoare, a achizițiilor publice de bunuri, servicii și lucrări pentru necesitățile ce țin de domeniul de activitate al agenției;

- coordonarea activităților de pregătire, instruire și perfecționare a cadrelor în domeniul de activitate;

- organizarea seminarelor, conferințelor, simpozioanelor tematice și stabilirea relațiilor de colaborare internațională în sferile de activitate;

- susținerea și întreprinderea măsurilor pentru impulsivarea procesului de atragere a investițiilor străine în domeniu;

- asigurarea, respectarea și realizarea prevederilor acordurilor și tratatelor internaționale, a actelor legislative și normative în domeniu;

- aplicarea și respectarea procedurilor, în limitele prevăzute de standardele internaționale, completarea documentelor-tip aferente activității de prevenire și combatere a dopajului în sport;

- exercitarea de alte funcții, conform legislației în vigoare [19].

De-a lungul ultimilor ani, în țara noastră se implementează diverse programe de combatere a dopajului. Organul Guvernamental ANA din Republica Moldova coordonează efectiv aplicarea diferitor măsuri de combatere a utilizării dopajului în domeniul culturii fizice, mai ales în sportul de performanță [11-21].

Rezultatele cercetării. Programele de combatere a dopajului în sport, de protecție a sănătății, sunt permanent în vizorul Parlamentului și al Guvernului Republicii Moldova, al Universității de Stat de Educație Fizică și Sport, al Comitetului Național Olimpic și Sportiv, al federațiilor naționale sportive din țară.

Parlamentul Republicii Moldova a adoptat „Legea pentru prevenirea și combaterea

dopajului în sport” (nr. 185 din 11.07.2012), care are ca obiectiv prevenirea și combaterea la nivel național a fenomenului dopajului prin adoptarea și implementarea politicilor și reglementărilor antidoping; încurajarea practicării unui sport curat în vederea protejării sănătății sportivilor și respectării principiului de fairplay în sport; promovarea și susținerea cercetărilor științifice cu privire la fenomenul dopajului; promovarea politicii de stat în domeniul ocrotirii sănătății omului și promovarea unui mod de viață sănătos [19].

Guvernul Republicii Moldova a aprobat, prin Hotărârea nr. 960 din 17.11.2014, instituirea Agenției Naționale Antidoping (ANA), care este o instituție publică cu personalitate juridică, aflându-se în subordinea sa [19].

ANA are misiunea de a asigura și a sprijini realizarea obiectivelor Programului de guvernare prin elaborarea, promovarea și implementarea politicilor în lupta cu utilizarea dopajului în sport.

În noiembrie 2015, Agenția Națională Antidoping a elaborat și editat Ghidul sportivului. Acest ghid are scopul de a face precizări privind Codul Mondial Antidoping, iar obiectivul său de bază constă în prevenirea utilizării intenționate sau neintenționate a substanțelor sau metodelor interzise, sau a comiterii oricărei altei încălcări a reglementărilor antidoping.

ANA organizează și desfășoară seminare educaționale, lecții, ateliere de lucru atât pentru sportivi (sportivi de performanță, sportivi de nivel național și/sau internațional, tineri sportivi), cât și pentru personalul asistent al sportivilor (antrenori, medici sportivi, părinți, manageri ai structurilor sportive ș.a.) la diferite subiecte (noțiuni generale privind dopingul, încălcarea reglementărilor antidoping, lista substanțelor și metodelor interzise, consecințele dopajului – sancțiuni,

de sănătate și sociale, asumarea riscului consumului de suplimente alimentare, procedurile controlului doping, drepturile și responsabilitățile sportivilor și ale personalului asistent al sportivilor, gestionarea rezultatelor, scutirile de uz terapeutic, prezentarea informației cu privire la localizare etc.). În cadrul seminarelor, participanții sunt informați cu privire la procedura de desfășurare a controlului antidoping (Tabelul 1) [19].

Agenția Națională Antidoping, aflându-se într-o colaborare de cercetare științifică cu USEFS, au elaborat un Ghid metodic intitulat „Substanțe farmacologice în sport”, autori: A. Jucov și O. Țigănaș.

ANA, de comun acord cu Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport (USEFS), în 2020, va elabora un curs metodic pentru studenții facultăților de Sport, Pedagogie și Kinetoterapie, cu privire la pericolele dopajului în sport.

Agenția Antidoping din Moldova organizează sistematic conferințe științifico-practice, în diferite orașe din țară, cu genericul „Medicina sportivă: provocări și perspective”. La aceste forumuri participă sportivi de performanță din școli și cluburi sportive, antrenori, metodiști, manageri ai structurilor sportive din țară.

Senatul USEFS va solicita permisiunea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova de a include cursul „Lupta cu dopajul în sport”, în curriculumurile diferitor specialități din cadrul universității.

Agenția Națională Antidoping, împreună cu cadrele profesoral-didactice ale USEFS, organizează acțiuni și evenimente dedicate promovării sportului curat și fairplay-ului, în concordanță atât cu principiile Convenției Internaționale împotriva dopajului în sport a UNESCO, cât și cu principiile Codului Mondial Antidoping.

Tabelul 1. Procedura testării dopingului

1	2	3	4	5-6
Control doping	Notificarea sportivului	Prezentarea la stație	Selectarea vasului	Prelevarea probei
Sportivul poate fi selectat pentru controlul doping oriunde și oricând	-Ofițerul de control doping (OCD) sau însoțitorul îi va înștiința că a fost selectat pentru controlul doping. -Sportivul va fi rugat să semneze un formular care confirmă că a fost informat despre drepturile și obligațiile sale.	-Sportivul trebuie să se prezinte la stația de control doping cât mai curând posibil. -Din momentul notificării că a fost selectat pentru controlul doping, până la finalizarea procedurii de prelevare a probei, sportivul va fi însoțit tot timpul.	Sportivul va alege personal unul dintre vasele de prelevare sigilate.	• Volumul minim cerut de 90 ml trebuie să fie prelevat; • Sportivul va fi rugat apoi să ridice sau să-și dea jos haina, astfel încât să poată oferi o vedere neobstrucționată a procesului de prelevare a probei; • OCD sau o persoană de același sex va observa procesul de prelevare a probei.
7	8	9	10	11
Divizarea probei	Sigilarea probelor	Concentrația urinei	Semnarea formularului	Analizarea probelor
-Sportivul va alege personal unul dintre seturile sigilate de prelevare a probei. -Sportivul va diviza proba în sticlele A și B. În primul rând va turna urina în sticla B până la linie. Apoi, va turna urina rămasă în sticla A, lăsând o cantitate mică de urină.	Se sigilează sticlele A și B.	Concentrația urinei OCD va măsura concentrația probei de urină pentru a se asigura că nu este prea diluată pentru a fi analizată. Dacă este prea diluată, sportivul va fi rugat să preleveze aditional o altă probă.	Sportivul va completa formularul de control doping, prin: • furnizarea informațiilor cu caracter personal; • indicarea substanțelor pe care le-a administrat: medicamentele prescrise sau neprescrise, suplimente alimentare etc.; • menționarea obiectivelor sau a comentariilor, în cazul în care sunt, cu privire la procesul testării doping; • confirmarea că toată informația, numerele indicate și codul numeric al probei sunt corecte; • semnarea și primirea copiei de pe formularul de control doping.	Proble vor fi expediate laboratorului acreditat de către Agenția Mondială Antidoping (AMAD) în condiții de strictă confidențialitate și asigurând menținerea lanțului de securitate a acestora. Proba A va fi analizată, dar proba B va fi păstrată în siguranță pentru efectuarea testelor suplimentare, în caz de necesitate. Laboratorul va raporta rezultatele organizației antidoping responsabile și AMAD.

Pe site-ul Agenției Naționale Antidoping sunt plasate și informații cu caracter metodic, de exemplu:

Platforma ADeL. Platforma Antidoping e-Learning (ADeL) oferă acces la toate subiectele legate de sportul curat și de antidoping. Ea oferă cursuri pentru sportivi, antrenori, medici, administratori și orice persoană interesată să afle mai multe despre măsurile antidoping și protecția valorilor sportului curat. Este disponibilă în limbile engleză, franceză, poloneză, spaniolă.

Chestionarul „Joacă curat”. Chestionarul „Joacă curat” este un joc interactiv de computer, elaborat de către Agenția Mondială Antidoping (AMAD), care testează cunoștințele în domeniul combaterii dopajului. Chestionarul este disponibil în 36 de limbi, inclusiv în română.

Provocarea „Joacă curat”. Acesta este un joc on-line pentru tineret care provoacă abilitățile de luare a deciziilor în ceea ce privește dopajul în sport (vizează tinerii sub 19 ani). Chestionarul este disponibil în 36 de limbi, inclusiv în rusă [19].

Structurile din țară, abilitate să lupte împotriva dopajului în sport, prezintă, prin diferite surse mass-media, cele mai relevante aspecte antidoping, încălcările reglementărilor

antidoping, lista substanțelor și metodelor interzise, sunt explicate efectele negative ale substanțelor dopante, dar și sancțiunile aplicate sportivilor. Pe lângă acestea, sunt scoase în evidență riscurile de administrare a medicamentelor și suplimentelor alimentare, precum și pericolul încălcării neintenționate a reglementărilor antidoping prin prisma principiului de strictă responsabilitate. Totodată, este prezentată o descriere amplă a procedurii de control doping, a programului de localizare, precum și scutirile de uz terapeutic. Pe durata evenimentelor, sportivii dar și antrenorii manifestă un interes sporit față de subiectele abordate, adresând o mulțime de întrebări și sugestii [1, 2, 3, 4, 8, 10, 16-18].

Concluzii. Rezumând rezultatele studiului nostru, putem concluziona: dopajul provoacă daune ireparabile sănătății unui sportiv. Dopajul în sport ucide ideea de competiții corecte și „curate”, care este baza sportului și a Mișcării Olimpice. Este necesară introducerea activă în procesul de pregătire și în cel competițional a unei politici care să încurajeze principiile morale ale unei competiții sportive corecte, iar fiecare sportiv, medic sportiv și antrenor trebuie să fie conștient de pericolul mortal pe care îl are dopajul.

Referințe bibliografice:

1. Budevici-Puiu L., Enache P., Budevici-Puiu A. (2004). *Managementul educației fizice, legislație în sport. Elemente de drept.* Iași: Altius Academy. 194 p.
2. Manolachi V. (2015). *Optimization of physical, technical-tactical and psychomotor abilities of judo players.* In: „Gymnasium” Scientific Jurnal of Education, Sport and Health, No.1 Supplement, Vol XVI. Bacau, p.123-136.
3. Alekseyev S.V. (2013). *Mezdunarodnoye sportivnoye pravo* [International Sports Law]. Moscow: Zakon i pravo, publ. 895 p.
4. Soldatenkov F.N. (2010). *Modern state of the anti-doping movement and its development with in the frame work of physical culture and sports education.* In: Uchenye zapiski universiteta imeni P.F. Lesgafta, Vol. 60, No. 2, p. 112-116.
5. Triboi V. (2016). *Problematica sportului ca activitate socială ce implică un management eficient.* În: Congresul Științific Internațional „Sport, Olimpism, Sănătate”, 5-8- octombrie, Chișinău: Editura USEFS, p. 105-109.
6. Бусуйок С.Л., Побурный П.В., Браниште Г.С., Дорган В.П. (2019). *Основы теории и методики спортивной тренировки.* Кишинэу: Б.и., „Valinex”. 493 с.

7. Бадрак К.А. (2011). *Влияние экспериментальной антидопинговой образовательной программы на отношение молодежи к допингу, с учетом социально-педагогических факторов*. В: Адаптивная физическая культура, № 2, с. 8-11.
8. Бадрак, К.А. (2011). *Экспериментальная антидопинговая образовательная программа и результаты ее внедрения (на примере молодых борцов)*. В: Паралимпийское движение в России на пути к Лондону: проблемы и решения: материалы Всероссийской научно-практической конференции С.-Петерб. науч.-исследоват. ин-т физ. культуры. СПб., с. 5-7.
9. Платонов, В.Н. (2004). *Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения*. К.: Олимпийская литература. 808 с.
10. Трибой В.Ю. (2005). *К вопросу о физической культуре в вузе и развития студенческого спорта в Молдове: социологический аспект*. В: Физкультура в школе, № 5. Киев, с.76.
11. www.wada-ama.org/en/resources/doping-control-process/doping-control-process-for-athletes
12. <https://adel.wada-ama.org/>
13. <https://quiz.wada-ama.org/>
14. <http://ptchallenge.wada-ama.org/>
15. http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699
16. http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_64829
17. http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34661.
18. http://www.consult-ant.ru/document/cons_doc_LAW_28399
19. <https://anad.gov.md/>
20. <https://anad.gov.md/sites/default/files/law/Regulamentul-agentiei-ro.pdf>
21. <https://anad.gov.md/sites/default/files/law/Lege-pentru-prevenirea-si%20-combaterea-dopajului-in-sport-ro.pdf>
22. <https://olympic.md/>
23. <https://www.wada-ama.org/>